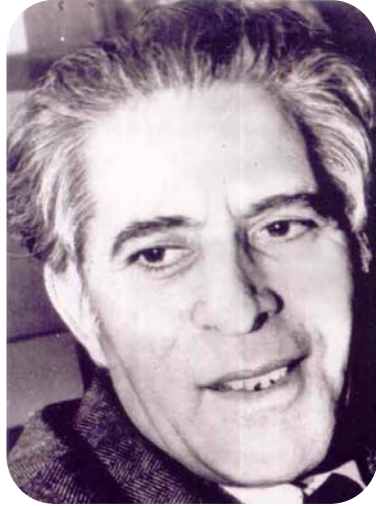

Məmməd Araz poeziyasında "Dünya..."

(III məqalə)

Dünyanı dəyişmək iqtidarında da deyil. Amma ümidlidir ki, gerçəkliyi, həqiqəti, görünəni təsvir etməklə ondan baş açmağa, anlamağa və idrak etməyə köməklik göstərməyə qadirdir.

Məmməd Arazla bir mühitdə yaşayan üç şair tanıyıram: M.Araz, H.Həsənzadə və Musa Yaqub. Onların poeziyasında ruhi yaxınlıq görürəm: hissələrin paklığını, düşüncənin intellektuallığını və tərəvətlərin emosionallığını. Hər üç şair üçün Dünya məfhumu bütövdür, dərk olunandır. Dünya bəşər övladlarını xəlf etmişdir. Dünya meydandır, kimi yaşamağa gəlir, kimi alverə, amma xoşbəxtlər tamaşaya gələnlərdir. Dünya hissiyatla dərk olunur, bayağı adamlar daha fəaldirlər. Dünya yeni sərvət ətra-

fında fırlanır. Məmməd Araz üçün İnsan(lar) Dünya üçün sanki bir cüt zərdir:

*Bir taleyin oyununda cütləmiş zərik,
Yüz il qoşa atılsaq da qoşa düşmərik.
Bir zərrənin işığına milyonlar şərik -
Dünya sənin,
Dünya mənim,
Dünya heç kimin.*

*Çevrəsindən çıxsa əgər sevda fırfıran,
Bir ümidin ətayindən tutub da fırlan,
Eşidirsən, pıçıldayır yıxılan, duran -
Dünya sənin,
Dünya mənim,
Dünya heç kimin*

Bu, o Dünyadır gələib - gedənlərin yükünü daşıyır, ömür - gün bəxtinə həvədirsə, əbədiyyətə cavabdehlik daşımır əbədi olsa belə. Çün, heç kəsə, heç kimə sahib çıxmır:

*Bu get - gəllər bazarına dəvətli dünya,
Bu ömür - gün naxışına həvədi dünya.
Əbədiyyətə qəhqəh çəkən əbədi dünya,
Dünya sənin,
Dünya mənim,
Dünya heç kimin*

Şair Dünya ilə üz bəüz dayanır, ayaq saxlayıb tamaşa edir, min illərdir Araz, Həkəri çayları beləcə axır, insanları axşama çağırır, səhərlərə qovuşdurur. Görəsən bu çaylar şairə nəyi pıçıldayır, sözü varmı? Amma şair dinləyir:

*Ayaq saxla, dövrənə bax, ötəri belə,
Min illərdir, Araz belə, Həkəri belə.
Axşamların, səhərlərin təkəri belə -
Dünya sənin,
Dünya mənim,
Dünya heç kimin*

Bu Dünyadan, onun davranışından heç də təəccüblənməyən şair özüllə oynayan şahmata gülməyə bilməzdi, axı, Dünyanın işi belədir: dünyaya gətirdiyi övladına sahib çıxmır, baxmayaraq bu varlıq insandır. İnsan isə Dünyanın əşrafidir, tacidir. İnsan üç şeydən birinin qurbanı olur: ehtiyac içində yaşayır, vaxtsiz ölüv və həyatdan sonsuz kəçür. Amma Dünyanın sahib durmadığı insan dörd xüsusiyətini itirmir: müdrikiyini, cəsurluğunu, xeyirxahlığını və ədalətliliyini. Bəs evəzində? Şairin cavabı da müdrikdir.

*Dünya sənin,
Dünya mənim,
Dünya heç kimin*

Məmməd Araz poeziyasında İnsan fenomenal varlıqdır, Dünyaya dik baxa bilir və oraya can atır ki, Allahın dərğahına qovuşsun. Məmməd Araz poeziyasından danışarkən məşhur ispan şairi Leon Kamonun sözlərini xatırladım: "Poeziya mənim Məmməd Araz şeiri də Mənimçün işıq selidir!